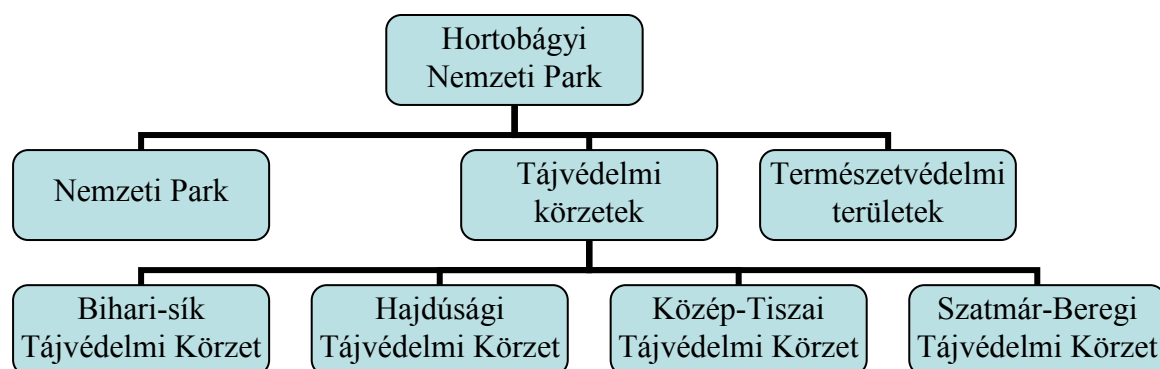
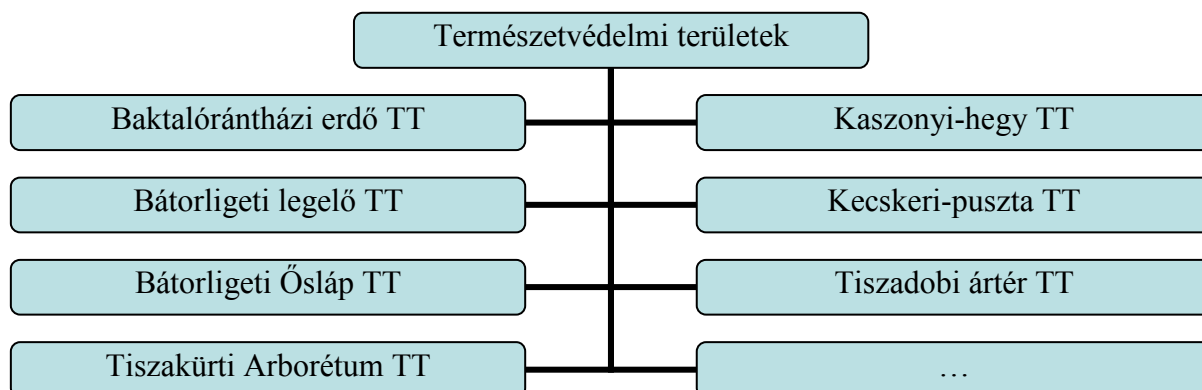

Hortobágyi Nemzeti Park

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területe Hajdú-Bihar; Jász-Nagykun-Szolnok; és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéket, valamint Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye Tisza-tavi kis szeletét foglalja magába. A teljes működési terület közel 1500 négyzetkilométernyi védett területére az alföldi élőhelytípusok változatossága jellemző; sőt még két valódi „hegyel” is büszkélkedhet: az ÉK-i Kárpátok előterében lévő Kaszonyi; illetve a Tarpai-heggyel. Természetvédelmi kezelésében található a Közép-Európa legnagyobb füves pusztáján létrehozott Hortobágyi Nemzeti Park, négy tájvédelmi körzet:

valamint 20 önálló természetvédelmi terület:

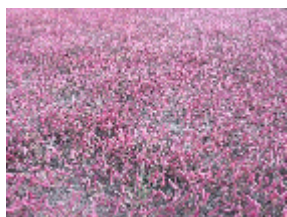

A Hortobágyi Nemzeti Park leírása

A nyárra kiaszott szikes puszták láttán talán meglepő, hogy e táj arculatát döntően a vizek formálták. Az utolsó eljegesedési időszak közepéig a Sajó és Hernád hordalékkúpjának számító területen 20-30 ezer évvel ezelőtt a Tisza vette át az uralmat, felvéve mai lefutási irányát. Ettől kezdve a Tisza folyó több-kevesebb rendszerességgel érkező áradásai határozták meg a táj sorsát.

A Hortobágy az elmúlt néhány tízezer évben egy többé-kevésbé fátlan, később különböző mértékben szikesedő, dél felé lejtő, lapos hordalékkúp-végződés, melyet alacsony fekvése miatt időszakos áradások – legmagasabb hátjait kivéve – viszonylag rendszeresen érintettek.

A Hortobágy tehát nagyon is különös füves pusztája, mert míg a kelet-európai sztyeppöv erdők felé eső, azaz legnedvesebb éghajlatú zónájában a legnagyobb területet mély talajvízű löszpuszták foglalják (inkább csak foglalták) el, addig a Hortobágy végig magas talajvízű maradt, időszakos felszíni elöntésekkel és áradásokkal.

A Hortobágy Európa legnagyobb olyan összefüggő szikes talaj-előfordulása, ahol a kötött és közép-kötött infúziós lösz és ártéri üledékeken a legváltozatosabb szolonyec és szolonszaksos szolonyec típusok találhatók meg sokszínű mozaikosságban.

Emberi tevékenység nyomai A réz- és bronzkor folyamán is nevezett kurgánok, halban a későbbi, népvándorláskori zésre vagy őrhelyként. A mészántóikkal, másutt legelőkkel, letelepedésére is. A legelőgazpott a Hortobágy életében, mint az Alföld más alig vagy nem szikes talajadottságú részein.

már a mezolittól is bizonyíthatóak. emelték a helytelenül kunhalmok-mok nagy részét, amelyeket azon-nomád népek is használtak temetke-csarak közötti földszigetek jó talajú alkalmasak voltak az ember tartós dalkodás komolyabb szerepet ka-

A mocsarakkal körülvett legelőkön, ahol a jószágok oltalom alatt voltak, „szilaj-félnomád” pásztorkodást folytathattak. A Tisza áradásai többnyire dús legelőt biztosítottak a cívis gazdák gulyáinak. A vízellátás jobb volt mint manapság. Így virágozhatott fel itt a 16.-17. században a magyar szürkemarha tartása és exportja Nyugat-Európa városaiba.

Fontos kereskedelmi útvonalak is igazodtak ehhez a „csapáshoz”. Ilyen volt a „sóút” is, amelyen az erdélyi sóbányák kincsét szállították Debrecen és Buda felé. A főbb utak mentén álló csárdák többségét még a 17. század végén építették, és a múlt században is legalább negyven működött közülük. Vizes időkben a hidak jelentették a folyókon, holtágakon való átkelés egyetlen lehetőségét. Ezen okból létesítették a híres Kilenclükü hidat is.

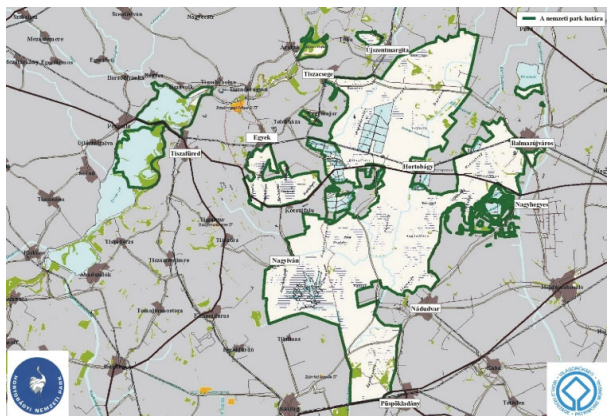

A terület elhelyezkedése, határai

A nemzeti parki védett területek által érintett települések, megyénkénti bontásban:

- Borsod-Abaúj-Zemplén: Ároktő, Borsodivánka, Négyes, Tiszabábolna, Tiszavalk.
- Hajdú-Bihar: Balmazújváros, Egyek, Görbeháza, Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Hortobágy, Nagyhegyes, Nádudvar, Püspökladány, Tiszacsege, Újszentmargita.
- Heves: Poroszló, Újlőrincfalva.
- Jász-Nagykun-Szolnok: Karcag, Kunmadaras, Nagyiván, Tiszafüred.

A védett terület középpontjának földrajzi koordinátái: K.H: 21°07'59"; É.Sz: 47°33'26".

A tengerszint feletti magasságot tekintve, a legmélyebb fekvésű rész Ágotapusztán található, amely 85 m-nél valamivel alacsonyabban helyezkedik el. A védett terület legmagasabb természetes pontja, az északi részeken alig emelkedik 91 m fölé. Ez az 5 m általános délnyugati irányú lejtés jellemzi legjobban a Hortobágy makrodomborzatát. A mesterséges halmok közül a védett terület szélén, de tájföldrajzilag a Nagykunságban helyezkedik el a legmagasabb kurgán, a

Meggyes-halom (99,5 m). A tájföldrajzilag Hortobágyra eső halmok közül a nagykecskési Mélyföldes-halom (96,1 m) a legmagasabb.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi irányelvei

A nemzeti park természetvédelmi zónabeosztása

Illetékességi terület	1 747 744 hektár				
	Védett		Ebből fokozottan védett	Védelemre tervezett	
	Száma	Kiterjedése		Száma	Kiterjedése
Nemzeti Park	1	82 466	0	0	47 000
Tájvédelmi Körzet	4	53 779	4 231	7	88 000
Természetvédelmi Terület	20	7 196	0	22	13 900
Ex lege védett láp	201	6 492	0		
Ex lege védett szikes tó	94	5 300	0		
Összesen	320	155 253	4 231	30	148 900

Az alábbiakban a természetvédelmi övezeti rendszer kategóriái szerint a bennük folytatható földhasználati módokat és az idegenforgalmi belépés rendjét ismertetjük:

I. vagy kezeletlen zóna: Az emberi beavatkozás általában tilos. Kivéve tudományos anyagok gyűjtése, és egyes speciális esetekben a kezelési célzatú legeltetés vagy vízutánpótlás. Néhány ilyen terület több száz, de akár ezer hektár kiterjedésben a déli pusztákon, a hortobágyi halastavaktól keletre, valamint természetes folyószakaszok a Hortobágy folyó mentén, természetes mocsarak Nagyivántól délkeletre, és a Tisza-tó zavartalan részein található.

II. kezeletlen és IV. kevésbé kezelt zóna: A Nemzeti Park legnagyobb része, mint kezelt terület, idetartozik. Itt a kezelés célja az egyedülállóan változatos gyeptársulások és az ehhez kapcsolódó élővilág fenntartása. A kezelést a sziki gyepek legeltetése (szarvasmarhával vagy bivallyal) és időszakos kaszálása jelenti. A zombékos rétek esetében a használatból való kivonás jellemző. A nem természetes vízárású mocsarakon és vizes élőhelyeken az időszakonkénti nádvágás elfogadható. A korlátozott szántóföldi művelés a tűzokállandomány fenntartását szolgálja. A II. zóna erdeiben csak szálaló vágású erdőhasználat és felújítás lehetséges.

II. zóna: Természetes vagy féltermészetes, általában az I. zónát körülvevő biotópok, szigorúan ellenőrzött és korlátozott mező- és erdőgazdasági tevékenységgel, a különleges fontosságú és/vagy életföldrajzilag jellegzetes fajok és biotópok védelmének prioritásával.

IV. zóna: Emberi tevékenység következtében kialakult élőhelyek (halastavak, tározók, faültetvények) speciális, korlátozott földhasználati módokkal, melyek fő célja a különleges jelentőségű fajok védelme. Extenzíven hasznosított szántóterületek, melyek néhány különleges madárfaj fészkelő- és/vagy táplálkozó helyei (tűzok, daru), melyek kezelése és szabályozása ezen fajok létfeltételeinek biztosítását szolgálja. Tervezett egy részük gyepé alakítása.

A zónákon belül különböző szintű a látogathatóság, hiszen amíg a /A zónarész egyáltalán nem látogatható (pl. II/A vagy a IV/A), addig a /B zónarész engedéllyel vagy vezetővel kereshető fel (pl. II/B vagy a IV/B), s a /C zónarész (pl. IV/C) belépőkártyával szabadon megtekinthető.

Célkitűzések a fajok védelme érdekében

A védett területen előforduló ritka és fokozottan védett állatfajok védelme érdekében fajvédelmi stratégiát kell kialakítani, évről-évre végrehajtani. A szóbanforgó fajok a következők:

○ tűzok,	○ üstökösgém,	○ réti fülesbagoly,
○ kék vércse,	○ kanalasgém,	○ székicsér,
○ szalakóta,	○ kis kárókatona,	○ kerecsensólyom,
○ cigányréce,	○ kuvik,	○ rétisas,
○ kócsagok,	○ gyöngybagoly,	○ daru.

A külső, természetvédelmi oltalom alatt nem álló, főként agrárterületekre is ki kell terjeszteni a megtelepedő fajok megfigyelését, nyilvántartását, és a szükség szerinti védelmet.

Halászat-horgászat

A Hortobágy folyón való halászat jogát még Szilágyi Erzsébet adományozta Debrecen városának, ám a térség halászata gyakorlatilag egyidős az ember itteni megtelepedésével. A tavaszi áradásokat követő víztenger a halászok, pákászok és csikászok megélhetését biztosította. A Tisza szabályozását követően összezsugorodott a vízterület, csökkent a halászat jelentősége.

1913-ban öntözőtelepet alakítottak ki Mátán, melyet később már halgazdálkodási tógazdaságként üzemeltettek. A harmincas években újabb tározók épültek, melyeket halgazdálkodásra is hasznosítottak. Az ötvenes években megépül Keleti- és Nyugati-főcsatorna újabb halastavak kialakítását tette lehetővé.

Jelenleg a halastavak összterülete meghaladja az 5.500 ha-t, részük természetvédelmi oltalom alatt áll. A haltermelésben döntő szerepe van a Hortobágyi Halgazdaság Kht-nek, ám már ún. magánhalastavakkal is találkozhatunk a Nemzeti Park környékén.

Költési időszakban és ősszel, a vadlúd és daru őszi vonulásában érintett területeken, minden tevékenység előzetes természetvédelmi egyeztetést igényel, főként a halastavakon (leeresztés, feltöltés, lehalászás, szellőztetés, növényzet irtása, etetőhelyek módosítása stb.).

A nagyobb mocsarak rekonstrukcióját úgy érdemes végrehajtani, hogy ne csak a tisztások, hanem egyes, tavasszal víz alá kerülő szomszédos rétek is csatornával legyenek összekötve. Ez nagyban javítja az ivási, és ivadékfelnövési feltételeket.

Varsás halászat – elsősorban a vidrák védelme érdekében – a nemzeti park teljes területén tilos, a védőzónában korlátozandó.

A Nagyhalastóra készített Kezelési Szabályzat előírásait, általánosítva és aktualizálva minimális irányelvként valamennyi halastóra ki kell terjeszteni.

A Tisza-tavi horgászattal kapcsolatban részletesen leírt rendezési megállapodásban rögzített együttműködés szükséges a halászati jog tulajdonosával.

A nemzeti park egyéb vizein (Tisza-mente és a halastavak kivételével) tilos horgászat és a halászat.